

УДК 338.483.13

DOI: 10.31891/2307-5740-2021-298-5(1)-21

ПАНЬКІВ Н. Є.

ORCID: 0000-0002-9057-9612

e-mail: pankiv.natalia@gmail.com

Національний університет «Львівська політехніка», Львів, Україна

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПОДІЄВОГО ТУРИЗМУ НА ЗАКАРПАТТІ

У статті розглянуто теоретичні засади та історію вивчення подієвого туризму, його класифікацію, а також сучасний стан цієї сфери. Проаналізовано тенденції розвитку подієвого туризму на Закарпатті та встановлено, що протягом останніх років спостерігаються позитивні тенденції щодо їх розвитку, зокрема: з'являються спеціалізовані туроператори, що пропонують відповідні тури та відкриваються нові об'єкти подієвого відпочинку. Виявлено, що Закарпаття надзвичайно багате традиціями і етнічним колоритом та має значні переваги для розвитку подієвого туризму, оскільки тут наявний значний туристично-рекреаційний потенціал. У селах і містечках Закарпаття проходять найрізноманітніші і цікаві фестивалі та свята, які можна умовно поділити на три групи – винні, гастрономічні та фольклорні. Останнім часом великої популярності набули квіткові тури на Закарпаття. Подієвий туризм є перспективним видом туризму на Закарпатті, з невичерпним ресурсним потенціалом, а програми фестивалів є насиченими, оригінальними та цікавими і прибутковими. Вони сприяють соціально-економічному розвитку області, популяризації потенційних туристичних ресурсів серед населення.

Ключові слова: туризм, подієвий туризм, Закарпаття.

NATALIA PANKIV

Lviv Polytechnic National University

MODERN PROGRESS OF EVENTFUL TOURISM TRENDS IN ZAKARPATTIA

Theoretical principles and history of study of eventful tourism, his classification, and also modern state of this sphere, are considered in the article. Progress of eventful tourism trends are analysed on Zakarpattia and it is set that during the last years there are positive tendencies in relation to their development, in particular: the specialized tour operators that offer corresponding tours and the new objects of eventful rest are opened appear. It is educed that Zakarpattia is extraordinarily rich in traditions and ethnic colour and has considerable advantages for development of eventful tourism, as here is considerable tourist-recreational potential. In villages and small towns Zakarpattia the most various and interesting festivals and holidays pass that, it is possible conditionally to divide into three groups-guilty, gastronomic and folklore. Lately large popularity was purchased by the tours of flowers on Zakarpattia.

Eventful tourism is perspective on Zakarpattia, with inexhaustible resource potential, and the programs of festivals are saturated, original and interesting and profitable. They assist to socio-economic development of area, popularization of potential tourist resources among a population. Important pre-condition of organization of festival tourism is the timely informing and advertising of events, popularity to information about her and organization of her systematic realization. Most permanent festivals have own web-sites, on that there is information about realization and program of measures, tourist infrastructure, transport report. Forming of positive image of region and increase of amount of tourists is assisted by tourist-informative centers that accumulate information about tourist-recreational suggestions.

Without regard to plenty of festivals international status is had only separate from them. Therefore, in order to attract the attention of tourists to Zakarpattia, it is expedient to create the government program of assistance and development of festival motion and distinguish the regional centers of festival tourism. Such regional centers can be cities that are selected on the principle of scale and the possibility of representation of an event. Such centers in the region can be Uzhgorod, Beregovo, Rakhiv, Mukachevo.

Keywords: tourism, eventful tourism, Zakarpattia.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями

Одним із перспективних напрямів розвитку економіки країни, за оцінками Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), є подієвий або ж івент (event) туризм. Слово event (подія, захід) в англійській мові має дуже багато значень: як соціально-культурне, так і технічне, і навіть філософське, або ж трактують як заплановану соціально-суспільну подію/захід, яка відбувається в певний час і з певною метою. Подієві тури, що поєднують в собі традиційний відпочинок та участь в різноманітних подіях як у світі, так і в Україні, поступово стають дедалі популярнішими. Тому, дослідження розвитку подієвого туризму в Україні є актуальним.

Деякі види подієвих ресурсів найдоцільніше класифікувати за тематикою заходу: національні і релігійні свята; гастрономічні, музичні, театральні фестивалі; спортивні змагання; покази мод; карнавали. Значення подієвого туризму зводиться до відвідин подій, тобто основна мета подорожі полягає у події, в якій турист братиме пасивну (спостерігача) або активну участь. Це є унікальний вид туризму, оскільки за характером невичерпний [16].

Закарпатська область – історичний регіон на південному заході України, що охоплює південне узбіччя Карпат та прилеглу низовину в басейні річки Тиса. Його мультикультурність та мультиетнічність знаходить відображення у великому різноманітті традицій і свят. На Закарпатті можна побачити давні замки, садиби зеленого туризму, кінні ферми, сироварні та виноградарські угіддя [10].

В сучасних умовах пандемії коронавірусу та необхідності дотримуватися карантинних обмежень і соціальної дистанції, зокрема під час відпочинку на Закарпатті, доцільно розвивати індивідуальний подієвий туризм, який набув особливої популярності в регіоні. Це один з найдоступніших і масових форм відпочинку, пізнання та вивчення привабливого краю.

Активний розвиток туризму в області є можливим завдяки наявності та використанню унікальних природних, історико-культурних та соціально-економічних ресурсів, які доповнюються вигідним економіко-географічним положенням, самобутньою історією та культурою краю. Важливе значення для туристичної індустрії мають ресурси, які не вимагають великих фінансових затрат, зокрема, туристичні події, які відіграють важливу роль у формуванні туристичних потоків та позитивно впливають на розвиток туристичної інфраструктури. Тому, варто активно залучати для розвитку туризму краю фестивальні ресурси, потенціал яких необмежений, однак є найбільш привабливим для використання в пізнавальному, молодіжному, етнічному та пригодницькому туризмі [13].

Формулювання цілей статті

Метою роботи є багатосторонній аналіз розвитку подієвого туризму на Закарпатті, узагальнення та систематизація існуючих даних про фестивалі в регіоні та виокремлення найпопулярніших серед них і пошук нових можливостей для подальшого розвитку подієвого туризму на Закарпатті.

Виконання мети передбачає реалізацію наступних **завдань**: аналіз теоретичних основ подієвого туризму; визначення поняття і структури подієвого туризму на Закарпатті; дослідження туристично-ресурсного потенціалу в області; аналіз існуючих фестивалів і подій та дослідження динаміки та тенденцій розвитку подієвого туризму в області.

Об'єкт дослідження

Індустрія подієвого туризму.

Предмет дослідження

Розвиток подієвого туризму в Закарпатській області.

Методи дослідження

Для обґрунтування основних положень дослідження й розв'язання поставлених завдань застосовані теоретичні методи: аналіз, систематизація, класифікація та узагальнення; порівняльний аналіз та синтез і метод спостереження – для комплексного сприйняття об'єкта дослідження.

Практична значущість роботи

Результати та матеріали дослідження можуть бути використані підприємцями в сфері туристської індустрії для подальшого розвитку подієвого туризму в Закарпатській області та промоції регіону, загалом.

Аналіз досліджень та публікацій

Теоретико-методологічні питання організації й розвитку подієвого туризму в своїх працях досліджують такі відомі вчені: А. Бабкін, М. Біржаков, І. Сміль, Г. Карпова, А. Кирилова, О. Костюк та інші. Здебільшого зустрічаються публікації в галузевих журналах про окремі фестивальні заходи, але вони мають культурно-просвітницький характер.

Виклад основного матеріалу

Подієвий туризм – молодий і надзвичайно цікавий напрям. Унікальні тури, які поєднують в собі традиційний відпочинок та участь у видовищних заходах планети або всередині країни, поступово завойовують все більшу популярність серед різних груп мандрівників [6]. Різноманітні фестивалі (етнофестивалі, фольклорні, гастрономічні, винні, спортивні та ін.) покращують туристичний імідж країни, регіону або конкретної місцевості. В основі розвитку подієвого туризму є подієві ресурси. Вони належать до динамічних чинників формування туристичних потоків, оскільки включають мотиваційні передумови подорожі до місця, де відбувається подія чи явище.

Провівши порівняльну характеристику подієвого туризму з іншими видами туризму, виділимо основні ознаки, які йому притаманні:

- чітка регламентованість та періодичність проведення заходів;
- стаціонарність проведення заходів; застосування підходів проектного управління; диверсифікація джерел фінансування;
- залежність від суспільної думки, статусу, престижу;
- масовість відвідувачів, залежність від поінформованості населення;
- довготривалість інформаційного ефекту, стимулювання розвитку різних секторів туристичної індустрії.

Подієвий туризм має певні переваги, зокрема: по-перше, події сприяють збільшенню часу перебування туристів, так як, найчастіше, люди затримуються ще на кілька днів, щоб ближче познайомитися

з місцем. Тим самим туристи є потенційними споживачами туристичних послуг і ресурсів території. По-друге, масштабний і цікавий захід здатний привернути в регіон великий потік туристів, задовольнивши інтереси різних цільових груп. По-третє, подієвий туризм відрізняється невичерпністю ресурсної бази в результаті поновлення програм, заходів, запрошення різних хедлайнерів, додання нових розважальних елементів, зміни місця проведення та ін.

Закарпаття – надзвичайно багате традиціями і етнічним колоритом. У селах і містечках Закарпаття проходять найрізноманітніші і цікаві фестивалі та свята. На захоплюючі туристичні атракції щороку з'їжджаються тисячі туристів. Порахувати всі подійні заходи Закарпаття неможливо. Оскільки, край надзвичайно насичений звичаями та традиціями, практично у всіх районах області щороку проводяться численні фестивальні заходи місцевого, регіонального і міжнародного значення, до обласного календаря подій і фестивалів включено понад 200 фестивалів.

Фестивальний туризм на Закарпатті набирає обертів. Система «Турінформ Закарпаття» протягом року збирає інформацію про різноманітні події та фестивалі. За результатами аналізу, популярні за запитами є такі події та фестивалі: «Червоне вино», «Біле вино», «Фестиваль різників», «Сакура фест», «Фестиваль вина та меду», фестиваль гумору «Карпатський словоблуд», фестиваль ковальського мистецтва «Гамора», етнофестиваль «Гуцульська бринза», книжковий ярмарок «Книжковий Миколай» та ін.

Фестивалі, що проходять на Закарпатті, можна умовно поділити на три групи – винні, гастрономічні та фольклорні.

Найбільш популярними фестивалями на Закарпатті є **винні**, які отримали статус візитівки краю: «Червоне вино», «Біле вино», «Сонячний напій», «Угочанська лоза», «Закарпатське Божоле». Щорічно в цьому регіоні відзначається свято молодого вина. Це єдиний регіон України, в якому прижилася ця традиція. Як і у Франції, це третій тиждень листопада, тільки французи святкують у четвер, а в Закарпатті – на вихідних. Головним принципом винних фестивалів є їх проведення в місцях виробництва (Берегівському, Ужгородському, Мукачівському та Виноградівському районах).

Від більшості розвинених виноробних регіонів цей відрізняється тим, що тут є дві великі виноробні – «Шато Чизай» та «Котнар», які знаходяться у Берегово, однак, виноробство регіону в основному представлено маленькими приватними виноробнями, де зазвичай вино виробляють за стародавніми технологіями [12]. Отже, унікальною родзинкою винних фестивалів на Закарпатті є винороби, які приймають гостей вдома, годують туристів традиційними стравами закарпатської кухні, пригощають вином, демонструють виноградники, преси для віджимання виноградного соку, водять до винних погребів, дають можливість продегустувати вино. Такі оригінальні ідеї, для прихильників винного туризму перетворюють виноробні господарства в туристичні об'єкти підвищеної привабливості.

Хронологічно сезон винних фестивалів відкриває фестиваль «Червоне вино», який проходить на свято Василя на старий Новий рік в м. Мукачево. Продовженням винних фестивалів є фестиваль «Білого вина» (м. Берегово, лютий). Традиційно, в середині квітня, в Закарпатті зацвітають сакури, які приваблюють тисячі туристів. Майже одночасно із сакурами зацвітають магнолії, а через тиждень поблизу Хуста зацвітає Долина нарцисів. Цвітіння сакур і винний фестиваль «Сонячний напій», який традиційно на травневі свята проводиться в Ужгороді. Закриває серію винних фестивалів осінній фестиваль молодого вина в обласному центрі «Закарпатське Божоле», який за результатами «Top-Fest: рейтинг фестивалів» визнано кращим винним фестивалем України.

Одними з найбільш популярних серед мандрівників є **гастрономічні фестивалі**, що дають змогу краще зрозуміти культуру й традиції того чи іншого народу, знайомлячись з його кухнею. Українська національна кухня має свої ексклюзивні, смачні та цікаві рецепти. Зараз багато регіонів України намагаються відновити свої гастрономічні бренди.

Гастрономічні фестивалі Закарпаття пов'язані з давніми традиціями збору врожаю і зазвичай закінчуються веселими святкуваннями. Популяризувати кулінарний потенціал регіону покликані щорічні кулінарні фестивалі «Бичківські голубці», «Барлибашанський банош», «Гуцульська бринза», «Гуцульська ріпа» та «Берлибаський бануш» (Рахівський район) та «Хустська бринза» в Липчі, «Верховинська яфіна» (Воловецький район), «Свято мелею», «Ягідне поле» (Виноградівський район), «Золотий гуляш», «Гентишів-різників свиней», «Сливогого лек вару», «Лечо» та «Срібний Татош» у Чинадієві (Берегівський район), а також Фестиваль риболовів і угорської юшки, Сонячний напій, Угочанська лоза, Фестиваль Великоберезнянського сиру «Молочна ріка», Косонський фольклорний фестиваль тушкованого півня та ін. [13].

Закарпаття – багатонаціональний край, на його території якого проживають представники понад 100 національностей, зі своєю культурою, звичаями, обрядами. Щорічно в Закарпатті за сприяння національно-культурних товариств проводиться велика кількість **фестивалів фольклорно-етнографічного спрямування** (румунського «Мерцишор», словацького «Словенська веселіца», «Фаш'янгвий (масляний) бал», русинського «Червена Ружа», угорського, німецького населення) та ін.

Популярності в краї набирають **спортивні фестивалі**, в програмі яких розваги, конкурси, святкові лотереї, спортивні змагання, кінні мандрівки, поїздки на квадроциклах. Місцем проведення таких фестивалів є найбільш популярні курорти та гірськолижні центри (с. Синяк – фестиваль «На засніжених схилах Карпат» (січень), с. Жденієво – фестиваль «Зимові візерунки Воловецького краю» (другий тиждень лютого), полонина Драгобрат – «Свято Купала на Драгобраті» та «Регата» в Ужгороді (липень)) [26].

Отже, на Закарпатті проводиться більше фестивалів ніж в будь-якому регіоні України. Кожен місяць відбуваються 2–3, а то й більше фестивалів. Окрім традиційних – фольклорних, винних та гастрономічних – є також сучасні фестивалі, які були започатковані порівняно недавно та відбуваються у всі пори року.

Важливою передумовою організації фестивального туризму є своєчасне інформування та рекламування подій, загальнодоступність до інформації про неї та організація її систематичного проведення. Більшість постійних фестивалів мають власні інтернет-сайти, на яких міститься інформація про проведення й програму заходів, туристичну інфраструктуру, транспортне сполучення. Для потреб туристів в області розроблено календар фестивалів і подій. До календаря включено не всі фестивалі, це пов'язано з тим, що не всі вони є стабільними та проводяться на регулярній основі. Формування позитивного іміджу регіону та збільшення кількості туристів сприяють туристично-інформаційні центри, які акумулюють інформацію про туристично-рекреаційні пропозиції [13].

З метою популяризації фестивалів та зручності планування їх відвідин, для місцевого населення та численних туристів, яких щорічно гостинно зустрічає Закарпаття, опубліковано низку інформаційних видань [3, 18, 23, 25] та ін. Окрім того, детальну інформацію про фестивалі, що проходять на Закарпатті, можна отримати на офіційному сайті Туристично-інформаційного центру Закарпаття [15].

Отже, розглянемо детальніше найпопулярніші фестивалі Закарпаття.

Цвітіння сакур і винний фестиваль «Сонячний напій», який традиційно на травневі свята проводиться в Ужгороді, приваблюють туристів і прихильників винного напою. Фестиваль набирає статусу міжнародного, на якому дегустується якісна продукція виноробства. На фестивалі свою продукцію у різних номінаціях представляють закарпатські винороби, винороби з інших областей України, гості зі Словаччини, Угорщини, а краща продукція відзначається «золотими», «срібними» та «бронзовими» відзнаками.

Фестиваль «Сакура Фест» в Ужгороді має на меті охопити святкуваннями весь період цвітіння сакур. Окрім мистецької складової, фестиваль має ще й екологічну складову, оскільки у 2009 р. ініціативною групою була започаткована акція «Чисте місто», яка з часом знайшла підтримку серед ужгородців. Метою фестивалю є популяризація Ужгорода як культурної мультинаціональної столиці України, де з однаковою повагою ставляться до української культури й культур усіх народів світу. В рамках фестивалю проводяться різноманітні культурні заходи.

Фестиваль «Червене вино» – найвідоміший і найбільший винний фестиваль України в центрі древнього Мукачеве. Понад сто найкращих виноробів Закарпаття, які привозять різноманітні сорти молодого вина. Також виступають найкращі фольклорні та колядницькі колективи Закарпаття, проводяться забави та конкурси, які на довго забезпечують хороший настрій.

Фестиваль вина «Угочанська лоза» проходить у м. Виноградів – батьківщина закарпатського виноробства. Не виключено, що першу виноградну лозу завезли сюди ще римські легіонери. Старовинна угорська назва міста «Севлош» в перекладі означає «виноградник».

Цілі фестивалю «Угочанська лоза»: поширення культури вживання вина; відновлення традицій виноградарства; підтримка місцевих виноробів; розкриття туристичного потенціалу краю, збереження традиційної кухні; надання можливості реалізації виробів народних умільців; популяризація традицій етнічної різноманітності краю; налагодження міжкультурних зв'язків.

Програма фестивалю включає урочисте проходження святкової колони вулицями міста, виставку-продаж виноробної продукції, нагородження кращих виноробів, фольклорну програму та багато іншого. У центрі Ужгорода закарпатські винороби та пасічники представляють продукцію своїх приватних господарств. Цього року у фестивалі брали участь майстри меду й вина з інших областей України та ближнього зарубіжжя. Учасниками фестивалю зазвичай бувають й знамениті закарпатські сироварні. Організатори фестивалю пропонують насичену програму, а також великий вибір меду та вина. Цінителі закарпатських вин можуть вибрати собі до смаку один з 50 кращих сортів від найвідоміших виноробів Закарпаття. На святі традиційно представляють мед і продукти бджільництва (у т.ч. медовуху) з різних районів краю. Кращі з них визначає експертна комісія.

Закриває серію винних фестивалів осінній фестиваль молодого вина в обласному центрі «Закарпатське Божоле», який за результатами «Top-Fest: рейтинг фестивалів» визнано кращим винним фестивалем України.

На святі молодого вина «Закарпатське Божоле» в Ужгороді найкращі винороби-аматори презентують напій з останнього врожаю. Божоле – це перше вино нового сезону. Традиція святкування Божоле виникла в XIX ст. у виноградарів регіону Божоле у Франції. Їх вино дозрівало раніше за всіх, збір винограду починався раніше, ніж в інших місцях, а ферментація вина проходила під час його транспортування баржами по річці Соні або візками до передмістя Ліону. Саме завдяки короткому терміну дозрівання Божоле воно зберігає легкість й запах, який відрізняється з року в рік, залежно від урожаю й погодних умов.

Гастрономічний фестиваль «Конкурс різників свиней – гентешів» – «Фестиваль гентешів» було визнано одним з найкращим гастрономічним фестивалем Закарпаття. Гентеші – саме так на Закарпатті називають професійних різників. Походження цього слова угорське, адже, фестиваль проходить у селі Геча Бергівського району Закарпатської області, в якому більшість населення етнічні угорці. Кожен з гентешів, щоб зарізати свиню, застосовує свій власний прийом. Головне, щоб все відбулося дуже швидко і тварина не мучилася. Адже від цього залежить смак м'яса. За вбиту свиню за давнім угорським звичаєм кожному

м'ясникові підносять чарку горілки. А гостей, які встигли до відкриття фестивалю, щедро пригощають вином, слив'янкою й глінтвейном. Тут можна скуштувати угорської гурки та інших копченостей.

«Гуцульська бриндзя», м. Рахів. Гості фестивалю мають нагоду купити бринзу, традиційні сувеніри, ліжники, що зроблені з шерсті баранів, а також скуштувати щойно приготований банош, спробувати карпатський бограч та інші автентичні страви. Усі вони готуються просто неба на відкритому вогні.

«Вариське пиво», м. Мукачево. Пиво від кращих крафтових пивоварів Закарпаття та різноманітні гастрономічні локації пропонує жителям та гостям міста Мукачева фестиваль Вариське пиво.

«Срібний Татош», смт Чинадієво. У чинадіївському замку «Сент-Міклош» вже традиційно проходить міжнародний фестиваль середньовічної культури «Срібний Татош». За час фестивалю його учасниками стали клуби історичної реконструкції, танцювальні та музичні колективи з різних куточків України, Словаччини, Угорщини, Німеччини, Білорусі.

«Kurala Fest», с. Тур'я Пасіка. Щороку на курорті «Восводино» влаштовують широке святкування дня Івана Купала: з виступом фольклорних колективів, піснями, танцями, хороводами, майстер-класами для гостей і, звичайно ж, стрибками через вогнище. Свято завершується фаєр-шоу.

«Ужгородська регата», м. Ужгород. Ужгородська регата – веселе спортивно-гумористичне змагання, сплав по річці Уж на чудернацьких плавзасобах. До участі запрошують будь-який не моторний плавучий транспорт – човни, надувні човни, плоти тощо. Вітаються саморобні конструкції, оригінальний декор і костюми.

«Пинтя-фест», с. Велятино. Музичний фестиваль «Пинтя-фест» у Велятині присвячено легендарному закарпатському опришку Пинті Велету. Свято традиційно починається пострілами з гармат, адже за легендою саме Пинтя колись влучив пострілом у Хустський замок [22].

Популярними серед туристів є також фестивалі приурочені до релігійних свят, до прикладу, **«Фестиваль різдвяних вертепів»**. Святкування Різдва на Закарпатті нерозривно зв'язане з проведенням фестивалю різдвяних вертепів. В ці дні понад 60 колективів приймають участь в організації вертепного туру по Закарпаттю. На вулицях міст вони демонструють різдвяні вертепи, народні звичаї своєї місцевості. Свято супроводжується колядками, співами, народними танцями. Завдяки наполегливості та ентузіазму учасників цього фестивалю народні традиції зберігаються, оживають в пам'яті людей і передаються з покоління на покоління, веселять народ.

«Масляна». Для багатьох українців святкування Масляни переросло з простого традиційного свята в великий фестиваль прощання з зимою і зустрічі весни. В Ужгороді це свято супроводжується веселою ярмаркою з частуванням смачних закарпатських страв, театралізованими виставами, забавами і концертами. Основні події фестивалю розгортаються на території Поштової площі і комплексу «Совине гніздо». Масляна має два традиційних символи – млинці (на Закарпатті їх називають «палачінтами») і кожна господиня готує їх за своїм рецептом) та страшне і, водночас, смішне опудало. Ближче до завершення святкування опудало спалюють, закликаючи весну швидше прийти, в полум'я люди викидають старі речі, щоб прогнати все лихе і загадати бажання. В такій теплій, веселій святковій атмосфері на Закарпатті проводжають зиму.

Фестиваль «Гамора». Щороку село Лисичеве, що на Закарпатті, збирає тисячі туристів, гостей, цінителів ковальського мистецтва на Фестивалі ковальського мистецтва і народних промислів «Гамора». Вони їдуть сюди спеціально, щоб на власні очі побачити як професійні майстри ковальства вправляють ся з розпеченим залізом, подивитись на стару водяну кузню, що справно діє тут вже понад сто шістьдесят років. Майстри ковальського мистецтва демонструють гостям свої здібності, спритність, проводять майстер-класи з основ своєї професії. Кожен бажаючий має можливість прийняти участь у фестивалі і спробувати себе у ролі коваля, попрацювати з ковальськими технологіями, яким вже більше 1000 років. Програма фестивалю передбачає також різні конкурси, розваги, виступи гумористів, місцевих фольклорних колективів, проведення показових лицарських боїв клубу історичної реконструкції «Меч Оріона» та багато інших цікавих і веселих дійств.

Парад наречених в Ужгороді. Столиця Закарпаття дуже любить різні гуляння, паради, фестивалі. Ще одним із дуже цікавих і яскравих святкувань в Ужгороді є парад наречених, проведення якого щорічно співпадає з Днем молоді. Головна мета Параду наречених – привернути увагу громадськості, а особливо увагу молоді, до таких важливих життєвих цінностей, як шлюб, сім'я. Для заміжніх красунь це чудова можливість стати нареченою ще на один день, одягти красиву білу сукню, відчутти на собі захоплені погляди, а для незаміжніх дівчат – це, так звана, репетиція перед важливим днем у їхньому житті, яка навчить більш відповідально відноситись до власного весілля. В рамках цього заходу відбудуться безліч фотосесій з нареченими, автопробіг весільного кортежу, Парад Наречених по вулицям міста, різноманітні майстер-класи, конкурси (на найоригінальніше вбрання, кращу зачіску, макіяж, весільний букет та інші), концертна програма, вечірка у нічному клубі та багато інших сюрпризів. Ужгородський парад наречених у 2010 році досягнув міжнародного рівня за кількістю учасниць. На цьому святі красувалось 179 наречених.

Фестиваль «Сливовий леквар». Популярним гастрономічним фестивалем на Закарпатті у місті Берегово є фестиваль «Сливовий леквар». Програма цього заходу передбачає приготування сливового леквару, різних смачних страв з використанням сливового повидла і на основі староугорських рецептів (гомбовці, фанки, калачі, кіфліки), конкурс на найкращі голубці «бограч-гуляш», майстер-класи з приготування різноманітних страв, пісні, танці, розваги.

Міжнародний етнофестиваль сільського туризму «Гуцульська Ріпа». Цей фестиваль проводиться з 2005 року на Рахівщині. Традиційно Фестиваль «Гуцульська Ріпа» проходить у першу неділю вересня. Оскільки в цьому краю найкраще плодоносить ще з давніх часів картопля (ріпа), то саме їй і присвячується головна тематика цього свята. Згідно з народними оповіданнями, історіями, ріпа врятувала предків гуцулів від голоду. Тому для мешканців Рахівського району вшанування ріпи є своєрідним ритуалом. Мета фестивалю «Гуцульська Ріпа» полягає в популяризації агротуризму району.

Організатори фестивалю дуже серйозно і відповідально відносяться до його проведення – гостей фестивалю зустрічають і проводжають на підводах і бричках, люб'язно пригощають смачними стравами з ріпи (варена, парена, терта, печена картопля), різноманітними гуцульськими стравами, дегустація домашніх напоїв («Твердостой», «Шпотавка», «Яфінівка», «Швидкодай»), проводяться цікаві майстер-класи з приготування страв із картоплі, з ткацтва, різьбярства, вишивання, лозоплетіння, гончарства, ковальства та інші. Місцеві газдині та газди запрошують гостей фестивалю посмакувати картопляниками, варениками з ріпою, кремзликами, кручениками за різною рецептурою приготування, пюре по-полонинськи та іншими смаколикami. Фестиваль супроводжується гарними виступами закарпатських фольклорних колективів, ансамблю троїстих музик, конкурсами з чищення картоплі на час, метання довбні та ін., в яких можуть прийняти участь і гості свята. Під час фестивалю діє ярмарок, де можна придбати різноманітні прикраси, сувеніри, вироби майстрів народного мистецтва, різний крам – від продуктів харчування до одягу. Жодного туриста, гостя фестивалю «Гуцульська ріпа» не залишить байдужим відчуття аромату смачних страв і особливого духу із запахом диму.

Фестиваль «BEREG-FEST». Міжнародний фестиваль «Bereg Fest» («Берег Фест») – один з найстаріших фестивалів на Закарпатті, який проводиться у місті Берегово ще з 1963 року під назвою «Дружба без кордонів». Основна ідея фестивалю «Bereg Fest» полягає у відродженні давніх народних традицій Береговщини. На гостей міста чекає дуже цікава програма: урочистий костюмований парад, лицарські міні-турніри, святкове відтворення давньої традиції виноробства, коли перший врожай винограду довіряли місити босоніж незайманим дівчатам, виставки промислової і сільськогосподарської продукції, традиційні дегустації вин, сиру, меду, конкурси, спортивні змагання, лотереї, різні розважальні програми [24].

Фестивалі на Закарпатті проводять також на території **Карпатського біосферного заповідника**, що має велике значення для збереження культури українських горян – гуцулів, бойків та лемків. Адже тут і на суміжжі збереглися чудові зразки місцевої дерев'яної архітектури, зокрема Струківська та Колодніанська церкви, водозапірна гать-кляуза на р. Білий тощо. До цього часу тут практикується високогірне молочне вівчарство з неповторними традиціями, які мають на сьогодні унікальний для Європи характер, а також різьбярство, килимництво, ліжникарство та багато інших народних промислів і ремесел. Кожен охочий може придбати різноманітні речі ручної роботи, що виконані в традиційному стилі і за прадавніми технологіями. Регулярно проводиться тут і низка народних фестивалів, які в чистоті несуть подих давнини і неретушовану народну культуру. Переважно вони пов'язані з якимись визначними подіями, як літні проводи отар на полонини, або ж присвячені конкретним місцевим виробам, як от свято гуцульської бринзі, «Берлибаський банош» чи «Квасівський ліжник» [14].

Серед гостей краю високою популярністю користуються короткострокові туристичні поїздки, приурочені до фестивалних заходів. Організація таких поїздок вимагає від організаторів знань про туристичні можливості території, інформованість про місце, дату, час проведення і програму фестивалю, про заклади проживання і харчування. Формування фестивального туру враховує такі чинники, як розташування готелю, його архітектура, інтер'єр номерів, наявність ресторанів, кафе, магазинів, пам'яток, транспортне обслуговування події, послуги гіда. Значна кількість туристів неорганізовано відвідує фестивалі, створюючи значні труднощі. До послуг неорганізованих туристів, окрім закладів туристично-рекреаційної галузі, послуги гостьових приватних садиб, господарі яких забезпечують належні умови проживання і перебування гостей. Авторитетність закарпатського фестивально-туристичного продукту засвідчує кількість туристів, яка відвідує область (за даними «Турінформ Закарпаття» щороку лише на винні фестивалі приїжджає понад 150 тисяч туристів).

Незважаючи на велику кількість фестивалів міжнародний статус мають лише окремі з них. Тому для того, щоб привернути увагу туристів до Закарпаття, доцільно створити державну програму сприяння та розвитку фестивального руху та виокремити регіональні центри фестивального туризму. Такими регіональними центрами можуть бути міста, які обираються за принципом масштабності проведення та можливості репрезентації тієї чи іншої події. Такими центрами в регіоні можуть бути Ужгород, Берегово, Рахів, Мукачеве.

Однак, в сучасних умовах пандемії коронавірусу та необхідності дотримуватися карантинних обмежень і соціальної дистанції, зокрема під час відпочинку, доцільно розвивати індивідуальний туризм, приурочений до перелічених вище подій на Закарпатті.

До прикладу, для винного туризму в регіоні, слід активно залучати наявні ресурси, зокрема, великі виноробні – «Шато Чизай» та «Котнар» у Берегово, та численні маленькі приватні виноробні краю.

«Шато Чизай». Комплекс заснували у 1995 р. і зараз це одне з найбільших виноробних господарств України: 272 га виноградників, 1 млн 88 тис. виноградних кущів, 1,3 млн пляшок на рік, 14 сортів

винограду. Це білі і червоні європейські сорти винограду: Трамінер рожевий, Рислінг Рейнський, Мускат Оттонель, Каберне Совіньйон, Мерло, Піно Нуар, Піно Блан та ін. Лійка продукції широка: тут є і рідкісне «Айсвайн», кошерні вина, виноградний бренд, марочне вино «Троянда Карпат». Своє авторське вино – «Країна Мрій Піно Нуар» (червоне та рожеве) – разом із виноробами «Чизай» створив музикант Олег Скрипка.

На території знаходиться єдиний в Україні ресторан, розташований посеред виноградної плантації та Музей історії і культури виноградарства (таких в Україні два), який носить ім'я реальної історичної фігури, винороба Чиза. У XIII ст. король Угорщини Іштван II подарував цю землю своєму підданому на ім'я Чепан, а той згодом – своєму сину Чизу. Урочище назвали Чиз-тай, «маєток Чиза», а потім Чизай. Серед інших експонатів у музеї знаходиться 300-річний прес для вина.

Для популяризації винного туризму одні з найбільших виробників України «Шато Чизай» пропонує цікаві тури в Закарпаття: Великий тур «Косино+Шато Чизай» – це один повноцінний день на Берегівщині, який поєднає відпочинок для тіла та душі. Цей тур включає купання в термальних водах та аквапарк, закарпатські смаколики, пізнавальну історію про виноробство та найкращі Закарпатські вина.

Тур «Шато Чизай» – це не тільки дегустація вина, це подорож у сучасний світ виноробства, під час якої можна отримати нові знання та провести час приємно та корисно.

Експрес-дегустація «Шато Чизай» – це варіант для туристів, які не мають багато часу, але хочуть спробувати якісні закарпатські вина. Експрес-дегустація – це швидке, але смачне знайомство із винами та розповідь гйда про історію найпопулярнішого напою, розвиток виноробства на Закарпатті та про тенденції і тренди сучасного виноробства в світі.

Тур «Долина Чизай» – це дегустація Закарпатських вин, екскурсія в музей, відвідини виноградарів на Малій Горі та обід з приготованих на вогні страв. Ексклюзивна подорож на виноградники дає змогу насолодитися всією красою та величчю плантацій, цей пейзаж вражає кожної пори року. Цей тур чудово підходить для туристичних груп під час відвідин Берегівщини, для корпоративів і святкових поїздок, особливих вихідних, його рекомендовано після візиту до одного із термальних комплексів, яких багато поруч. А також екскурсія в Шато Чизай – для тих, хто не п'є вино, але все ж цікавиться виноробством, в Шато Чизай пропонується екскурсія територією, виносховищем та відвідини Музею виноробства та виноградарства Чизай, який відкритий у 2012 р. Тут зібрані експонати та робочий інвентар, який у давнину використовували для виробництва вина, стародавні діжки для зберігання напою XVII ст., коли всі винні підвали були у володінні угорської шляхти. У музеї можна дізнатись багато цікавого про історію виноробства на Закарпатті.

Для гостей, які відпочивають у віддалених туристичних комплексах, Шато Чизай пропонує виїзну дегустаційну програму. Окрім того, Шато Чизай пропонує своїм гостям якісний конференц-сервіс для проведення форумів, тренінгів, семінарів та ділових зустрічей [2].

Ще один з виробників Закарпаття «*Котнар*» – це 180 га власних виноградників, завод первинного виноробства (на якому відбувається переробка винограду та виготовлення вин), завод вторинного виноробства (де готову продукцію розливають у пляшки), виносховища, дегустаційний зал на схилах виноградників в с. Мужієво. Зараз там вирощують 12 сортів винограду: Каберне Совіньйон, Мерло, Ізабелла, Трамінер, Мускат Оттонель, Рислінг Рейнський, Ркацителі та ін. Також на заводі створили солодке сливово вино «Кенді Умешу» за традиційним далекосхідним рецептом, та пропонують різні настоянки, наприклад, настій плодів сливи, аличі, терну і чорнослива на виноградному вині. Продукція продається у великих торговельних мережах, має представництво в багатьох містах України. На заводі організують екскурсії та дегустації за індивідуальним замовленням [1].

Найстаріший центр виноробства в Закарпатті *Винні підвали «Леанка»*, який був закладений ще 1557 р. магнатами, що володіли Середнянським замком. Будівництво підвалів велось силами полонених турків. Їх загальна довжина склала 4,5 км. Спочатку підвали грали роль притулку під час нападів ворогів, проте поступово перетворилися в виносховище. Зараз вони є пам'яткою архітектури 16 ст. і яким в цьому році виповнюється 462 роки. Середнянські винні підвали занесені ЮНЕСКО до десятки кращих винних підвалів Європи. Середнянські вина були відомі багатьом монархам Європи, їх поставляли до двору російського царя Петра I.

У 60-х р. теперішня агропромислова фірма «Леанка» називалася радгосп «Середнянський», туди входили різні господарства та навіть колишній завод шампанських вин. Леанка (угорською – «дівича») – це сорт винограду, з якого ось уже 70 р. роблять вино «Середнянське». Але не тільки ним відомий в Україні і світі винзавод. «Каберне», «Променисте», «Перлина Карпат», «Троянда Закарпаття», «Спокусниця» – два десятки найменувань марочних, ординарних, сухих, міцних та десертних вин принесли славу закарпатським виноробам на багатьох міжнародних конкурсах. Близько тисячі закоркованих пляшок зберігаються у тутешній винотечі, більшість із них уже не мають аналогів у світі. Винні підвали «Леанка» також організують екскурсії та дегустації за індивідуальним замовленням [1].

Єдине підприємство, яке офіційно розпочало виробництво міцних алкогольних напоїв із плодівих спиртів *«Перша закарпатська палинчарня»* – традиційних для Закарпаття натуральних фруктових дистилатів, відомих як плодівий бренд, фруктові горілки або палинки (palinka – угорською, palenka – чеською, словацькою). Тут роблять сливову, грушеву, яблучну, черешневу, малинову, ожинову, абрикосову, айвову, виноградну та фруктову палинки. Процес палинковаріння відбувається у три етапи: бродіння,

дистиляція (перегонка) та витримка. Завод «Агрофруктсервіс» має найсучасніше обладнання з Чехії, що відповідає найсуворішим вимогам ЄС. Тестування повного процесу виробництва, навчання персоналу підприємства тривало під контролем спеціалістів Асоціації палинкарів Угорщини. Для туристів є екскурсії та дегустації 7–10 видів палинки за індивідуальним замовленням [1].

Ужгородський коньячний завод – один із лідерів в Україні, входить у трійку найбільших виробників коньяків. Тут випускають напої із витримкою 3–12 р.: марочні – «Тиса», «Ужгород» і «Карпати», ординарні – «Три зірки», «П'ять зірок», «Закарпатський», «Невицький замок» та «Бескиди». На заводі організують екскурсії та дегустації за індивідуальним замовленням [1].

Скуштувати Закарпатського вина можна в **першому ужгородському дегустаційному залі «Шардоне»**. Цей винний підвал розташований у центрі старовинного міста – поблизу унікального середньовічного замку. Нині лише тут, у дегустаційному залі «Шардоне», в одному місці зібрані найкращі закарпатські вина та коньяки. На суд пошановувачів божественного напою представлені як легендарні, на кшталт «Троянди Закарпаття», так і ексклюзивні сорти, яких більше ніде не скуштуєш [4].

Популярним серед туристів є також **Старий винний підвал у місті Берегово** – одна з родзинок цього регіону, здавна славиться виноробними традиціями. Це невелике сімейне господарство, де господарі одночасно є і виробниками вин, і їх популяризаторами, і реалізаторами. Знайти місце, де розташований Старий винний підвал, дуже легко, але, потрапивши сюди, ніхто не залишається байдужим до смаків і ароматів тутешніх вин, які можна і дегустувати, і купити. А ще послухати цікаву розповідь господарів про історію та традиції виноробства регіону, дізнатися безліч важливих нюансів – про деякі з них ви почуєте, можливо, вперше в житті.

Винний підвал вважають чи не найстарішим серед аналогічних закладів в Берегово, його історія налічує більше чотирьох століть. Унікальна споруда пережила різні часи у своїй біографії, але в підсумку вона була відновлена і увійшла до переліку найцінніших пам'яток, які збереглися в Берегово з XVII ст. [19].

Для популяризації Закарпатських вин, Спілка приватних виноробів та виноградарів Закарпаття, в яку об'єдналися досвідчені винороби переважно з Ужгородщини, Мукачівщини та Берегівщини, створила **Закарпатський «Винний шлях»**, який об'єднав 12 винних підвалів та дегустаційних залів кращих виноробів, де приймають відвідувачів з метою популяризації закарпатських вин. У кожному з них Вам запропонують від 6 до 12 найменувань «божественного напою», серед яких відомі марочні вина (до прикладу, «Троянда Закарпаття») та нові, нещодавно створені знавцями виноробства [8]. Для туристів «Винний шлях» став ще одною цікавою родзинкою регіону.

На даний час, популярні є також Крафтові інтернет-тури: вино, пиво, сир. До прикладу, Олександр Ковач, голова Спілки приватних виноградарів та виноробів Закарпаття, спільно з гідом Максимом Адаменко втілили ініціативу «Десятка кращих приватних виноробів Закарпаття». Відтак протягом десяти днів у прямому ефірі глядачі знайомилися із досконалим закарпатським вином від приватних майстрів, а автори найцікавіших запитань одержували пляшку чудового вина.

Компанія Chateau Chizay провела день відкритих дверей через програму ZOOM, а бонусом розігрувала подарунки серед тих, хто зареєструвався. Федір Шандор обіцяє: невдовзі будуть презентовані ідеї з місцевими сироварнями й пивоварнями, тож глядачі зможуть побачити виробництво крафтового сиру і пива [9].

Численні гастрономічні тури Закарпаттям представлені у виданні «Гастрономічний путівник Закарпаття» [4]. Карантинні обмеження внаслідок пандемії COVID-19 експерти з туризму називають найкращою умовою для того, аби досліджувати свій рідний край, позаяк і часу для цього зараз є багато, і кордони закриті.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що Закарпаття у своєму розпорядженні володіє туристськими можливостями і ресурсами для організації тематичних турів по регіонах, пов'язаних з культурою вирощування винограду та виробництвом вина. У програму таких турів можна включати екскурсії в історичні місця, що містять численні легенди про вина і особливості культури їх споживання, проживання в середньовічних замках і замських садибах, участь в мальовничому і яскравому святкуванні збору першого врожаю винограду, а також різні дегустації з наступною покупкою вподобаних туристам вин [20].

Останнім часом великої популярності набули **квіткові тури на Закарпаття**. Окрім Сакури та Магнолії, в регіоні можна помилуватись цвітінням Шафрану Гейфеля, Білоцвіту Весняного, Нарцису Вузьколистого та Лаванди. Зазвичай, навесні на Закарпатті розпочинається цвітіння червонокнижних крокусів – шафрана Гейфеля. На таке явище приїжджають і групи туристів, і групи фотографів милуватись та фотографувати.

На сторінці Клубу піших туристів розповіли де можна побачити масове цвітіння шафрану:

- Долина Крокусів, с. Колочава, Міжгірський район;
- Дендропарк, Березинка, с. Березинка, Мукачівський район;
- Поляна шафранів, курорт Соляне Закарпаття, с. Поляна, Свалявський район;
- Дендопарк Березинка, Мукачівський район;
- Заповідне урочище Боржава, Берегівський район;
- також шафрани можна побачити на схилах Драгобрату та Піп Івана.

До прикладу, Шафран Гейфеля росте в «Березинці» на 34 гектарах. На квадратному метрі від 20 до 100 квіток. Починають цвісти вони, зазвичай, у березні. Подивитись на цвітіння шафранів приїжджають не

тільки закарпатці, а й туристи з Київської, Львівської та Івано-Франківської областей, а дендрарій включений в туристичний маршрут туроператорами з інших регіонів [21].

Побачити цвітіння шафрану можна, до прикладу, під час квіткових турів, які організовує туристичний оператор «Відвідай»: дегустаційно-термального туру «Закарпатські насолоди + долина крокусів» та «VIP-ТУР Полонина Боржава і музейна Колочава + долина крокусів». В другій половині березня територія музею «Старого села», що у Закарпатській Колочаві, буквально потопає в морі фіолетових квітів. Крім цієї родзинки Колочава, у турі пропонується неймовірні панорами Карпат, дегустації їжі, вин і сирів, термальні води, забава в унікальному селі з десятима музеями [11].

Щорічно навесні на Закарпаття їдуть тисячі туристів звідусіль, щоб помилуватися **цвітінням Долини нарцисів** – неймовірне, неперевершене, унікальне видовище! Здається, ніби тисячі квіток, які розпускаються одночасно, створюють неймовірний білосніжний квітковий килим серед мальовничих Карпатських гір і дрімучих лісів. Сьогодні Долина нарцисів належить до біосферних заповідників ЮНЕСКО. Таке масове одночасне цвітіння Долини нарцисів – чи не єдине в світі. Розташована недалеко від міста Хуст, в мальовничому урочищі Кіреші між річками Тиса та Хустець, Долина нарцисів дійсно вражає своїми масштабами. У цій місцевості – особливий мікроклімат, гірські річки, термальні води, альпійські луки, праліси, де зустрічається чимало рідкісних тварин. Всього на Долині зафіксовано майже 500 видів різних рослин, які ростуть на території більше 256 га. Серед них 16 видів – це орхідеї і 15 – найрідкісніші види в Україні. Зазначимо, що подібні нарциси можна знайти хіба що в гірських масивах Альп, Балкан, Південних і Східних Карпат. В Україні вони ростуть тільки в Закарпатті [27].

Долина нарцисів – всесвітньо відома візитівка Закарпаття, на якій протягом двох тижнів квітнуть нарциси, популяція котрих залишилася тут ще з льодовикового періоду. Це найбільша площа дикого нарцису вузьколистого в Європі – квітки, що занесена у Червону книгу. Побачити білосніжну долину нарцисів можна в таких турах, які організовує туристичний оператор «Відвідай»: Бліц-тур в Карпати «Водоспад Шипіт + долина нарцисів» (1 день); «Долина нарцисів і 7 перлин Закарпаття» (2 дні / 1 ніч); «10 родзинок Закарпаття + долина нарцисів» (3 дні / 2 ночі). Закарпаття вмє дивувати! І починає це робити з ранньої весни, заманоючи до неймовірної Долини крокусів ще на початку березня. А потім накриває пеленою рожевих сакур, від аромату та чарівності яких аж в голові паморочиться. Помилуватись цим видовищем можна під час турів «10 родзинок Закарпаття + цвітіння сакури», «Сакура в Ужгороді + термальні води», «Закарпаття в цвіті сакури», «Сиро-винний тур Закарпаттям + цвітіння сакури», «Релакс-тур «Термальне Закарпаття + цвітіння сакури», які також організовує туристичний оператор «Відвідай» [11].

А ще, «Відвідай» пропонує туристам відвідати долину Білоцвіту, поблизу Броньки під час туру «Закарпатське асорті + долина Білоцвіту». Біля підніжжя залишків гордого і неприступного колись Броньківського замку (XIII ст.) розташована унікальна долина білоцвітів весняних. Поруч знаходиться фореельне господарство «Стара вага», де можна зловити і одразу приготувати річкову форель [7].

Тим, хто шукає місце для фотосесії чи релакс-туру «Відвідай» пропонує місце, що дарує естетичне задоволення поміж гірських краєвидів у ароматах лаванди у фермерському господарстві «Лавандова гора» – це найбільше лавандове поле в Україні, яке відкрили у 2020 у місті Перечин (за 22 км від міста Ужгород) під час туру «Закарпатський романс: лаванда, чани і вино». Окрім чудових фотографій та спогадів, тут можна придбати додаткові супутні товари, які тут виготовляють, зокрема, косметичні вироби. А ще, отримати гарні емоції та відпочинок під час подорожі на повітряній кулі над полем лаванди та можливість покататись на великій гойдалці, милуючись краєвидами лаванди. У Перечині ще одним зразком розвитку та промоції території є виробництво крафтових сирів «Перечинська мануфактура». Підприємство вже активно стає брендом Закарпаття та за його межами. Та особливе місце в переліку квіткових турів Закарпаття займає Долина нарцисів. Бо стільки квітів рідкісного виду в одному місці ви не знайдете ніде в світі. Долина нарцисів – унікальне багатство Закарпаття! [5].

Загалом, Закарпаття – стратегічно важливий культурний, політичний та економічний регіон України. Маючи унікальне прикордонне розміщення та сусідство чотирьох країн Європейського Союзу, область може стати найбільшим туристично-відпочинковим та курортним регіоном Західної України. Природно-ресурсний потенціал разом із історико-культурною спадщиною, великими напрацюваннями у сфері туризму та рекреації сприяють визначенню пріоритетом номер один індустрії туризму, оздоровлення, санаторно-курортного лікування, відпочинку як українських, так і іноземних туристів на території Закарпаття [17].

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі

За результатами аналізу тенденцій розвитку подієвого туризму на Закарпатті встановлено, що протягом останніх років спостерігаються позитивні тенденції щодо їх розвитку, зокрема: з'являються спеціалізовані туроператори, що пропонують відповідні тури та відкриваються нові об'єкти подієвого відпочинку. Виявлено, що Закарпаття має значні переваги для розвитку подієвого туризму, оскільки тут наявний значний туристично-рекреаційний потенціал. Закарпаття – надзвичайно багате традиціями і етнічним колоритом. У селах і містечках Закарпаття проходять найрізноманітніші і цікаві фестивалі та свята які, можна умовно поділити на три групи – винні, гастрономічні та фольклорні. Останнім часом великої популярності набули квіткові тури на Закарпаття.

Подієвий туризм є перспективним на Закарпатті, з невичерпним ресурсним потенціалом, а програми фестивалів є насиченими, оригінальними та цікавими і прибутковими. Вони сприяють соціально-економічному розвитку області, популяризації потенційних туристичних ресурсів серед населення.

Незважаючи на велику кількість фестивалів міжнародний статус мають лише окремі з них. Тому для того, щоб привернути увагу туристів до Закарпаття, доцільно створити державну програму сприяння та розвитку фестивального руху та виокремити регіональні центри фестивального туризму. Такими регіональними центрами можуть бути міста, які обираються за принципом масштабності проведення та можливості репрезентації тієї чи іншої події. Такими центрами в регіоні можуть бути Ужгород, Берегово, Рахів, Мукачеве.

Література

1. Винний гід Україною. Путівники [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://lowcost.ua/ukrainian-wine-guide/5/>
2. Винний туризм на Закарпатті // Офіційний сайт Шато Чизай [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://chizay.com/tour/excursion/>
3. Гастрономічний путівник Закарпаття // Угорська кухня. – 2000. – 166 с.
4. Дегустаційний зал «Шардоне» // Про Закарпаття [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zaktour.gov.ua/дегустаційний-зал-шардоне/>
5. Долина нарцисів – унікальне багатство Закарпаття! // Офіційний сайт туристичного оператора «Відвідай» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vidviday.ua/blog/dolyna-nartsysiv-unikalne-bagatstvo-zakarpattya/>
6. Євдокименко В. К. Регіональна політика розвитку туризму (Методологія формування. Механізм реалізації) / Євдокименко В. К. – Чернівці : Прут, 1996. – 288 с.
7. Закарпатське асорті + долина Білоцвіту // Офіційний сайт туристичного оператора “Відвідай” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://vidviday.ua/Zakarpatske-asorti-dolyna-bilocvitu>
8. Закарпатський “Винний шлях” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://spilka-vinorobiv.com.ua/закарпатський-винний-шлях/>
9. Закарпатський туризм під час пандемії: як вижити і стати сильнішими [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://varosh.com.ua/noviny/zakarpatskyj-turyzm-pid-chas-pandemiyi-koronavirusu-yak-vyzyhyt-vsuperech-usomu-i-staty-sylnishymy/>
10. Закарпаття. Українер [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ukrainer.net/donate/>
11. Квіткові тури // Офіційний сайт туристичного оператора “Відвідай” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://vidviday.ua/kvitkovi_tury
12. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг / Любіцева О.О. – К. : Альтерпрес, 2002. – 436 с.
13. Медвідь Л. Фестивальний туризм Закарпаття: сучасний стан та перспективи розвитку / Л. Медвідь // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2011. – Випуск 614-615. Географія. – С. 86–89.
14. Офіційний сайт НПП Карпатський Біосферний Заповідник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pzf.menr.gov.ua/карпатський-біосферний.html>
15. Офіційний сайт Туристично-інформаційного центру Закарпаття [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://tourinform.org.ua/categories/fests/>
16. Паньків Н. Є., Мороз В. Р. Сучасний стан та перспективи розвитку подієвого туризму в Україні на прикладі розробленого івент-туру «Відкрий для себе Покуття» / Н. Є. Паньків, В. Р. Мороз // Збірник науково-технічних праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2018. – Том 28, № 5. – С. 78–82.
17. ПРОГРАМА розвитку туризму і курортів у Закарпатській області на 2016–2020 роки // Ліга Закон [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ips.ligazakon.net/document/view/za150220?an=1>
18. Рахівщина – перлина гуцульських Альп / Упр. економ. розвитку і торгівлі Рахів. РДА. – Рахів. – 32 с.
19. Старий підвал (XVII) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://beregovo-wine.com/ua>
20. Стратегія сталого розвитку туризму и КУРОРТІВ в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vincult.org.ua>
21. ТОП-локацій на Закарпатті, де можна споглядати масове цвітіння крокусів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.0312.ua/news/2321582/top-lokacij-na-zakarpatti-de-mozna-spogladati-masove-cvitinna-krokusiv-foto>
22. ТОП подій на Закарпатті у 2019 від відомого туризмознавця [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uzhgorod.net.ua/news/134354>
23. Фестивалі Закарпаття / уклад., ред., пер. Л. М. Алексеєнко, ідея І. Ключевський. – Ужгород : Патент, 2010. – 44 с.
24. Фестивалі Закарпаття [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://anga.ua/articles/tsikava_ukraina/festyvali_zakarpattia.html
25. Фестивалі міста та району / Виноград. центр. район. б-ка, Метод.-бібліогр. та інформ. від. ; уклад. Г. Й. Меланчук ; відп. за вип. К. Г. Вашкеба. – Виноградів, 2012. – 20 с. : кольор. іл.
26. Фестивальна мозаїка Закарпаття Комунальний заклад “Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Ф. Потушняка” Закарпатської обласної ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.biblioteka.uz.ua/vistavka/?presentation=154>

27. Цвітіння долини нарцисів в Хусті – справжнє диво природи // Офіційний сайт туристичної компанії Про Карпати [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://prokarpaty-tour.info/uk/tsvitinnia-dolyny-nartsysiv-v-khusti/>

References

1. Vynnyi hid Ukrainoiu. Putivnyky [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://lowcost.ua/ukrainian-wine-guide/5/>
2. Vynnyi turyzm na Zakarpatti // Ofitsiyni sait Shato Chyzai [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://chizay.com/tour/excursion/>
3. Hastronomichniy putivnyk Zakarpattia // Uhorska kukhnia. – 2000. – 166 s.
4. Dehustatsiyni za! “Shardone” // Pro Zakarpattia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://zaktour.gov.ua/dehustatsiyni-zal-shardone/>
5. Dolyna nartsysiv – unikalne bahatstvo Zakarpattia! // Ofitsiyni sait turystychnoho operatora “Vidvidai” [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://vidviday.ua/blog/dolyna-nartsysiv-unikalne-bagatstvo-zakarpattia/>
6. Yevdokymenko V. K. Rehionalna polityka rozvytku turyzmu (Metodolohiia formuvannia. Mekhanizm realizatsii) / Yevdokymenko V. K. – Chernivtsi : Prut, 1996. – 288 s.
7. Zakarpatske asorti + dolyna Bilotsvitu // Ofitsiyni sait turystychnoho operatora “Vidvidai” [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://vidviday.ua/Zakarpatske-asorti-dolyna-bilotsvitu>
8. Zakarpatskyi “Vynnyi shliakh” [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://spilka-vinorobiv.com.ua/zakarpatskyi-vynnyi-shliakh/>
9. Zakarpatskyi turyzm pid chas pandemii: yak vyzhyty i staty sylnishymy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://varosh.com.ua/noviny/zakarpatskyj-turyzm-pid-chas-pandemii-koronavirusu-yak-vyzhyty-vsuperech-usomu-i-staty-sylnishymy/>
10. Zakarpattia. Ukrainer [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://ukrainer.net/donate/>
11. Kvitkovi tury // Ofitsiyni sait turystychnoho operatora “Vidvidai” [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : https://vidviday.ua/kvitkovi_tury
12. Liubitseva O.O. Rynok turystychnykh posluh / Liubitseva O.O. – K. : Alterpres, 2002. – 436 s.
13. Medvid L. Festyvalnyi turyzm Zakarpattia: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku / L. Medvid // Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. – 2011. – Vypusk 614-615. Heohrafiia. – S. 86–89.
14. Ofitsiyni sait NPP Karpatskyi Biosferyi Zapovidnyk [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://pzf.menr.gov.ua/karpatskyi-biosferyi.html>
15. Ofitsiyni sait Turystychno-informatsiynoho tsentru Zakarpattia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://tourinform.org.ua/categories/fests/>
16. Pankiv N. Ye., Moroz V. R. Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku podiiivoho turyzmu v Ukraini na prykladi rozroblenoho ivent-turu «Vidkryi dlia sebe Pokuttia» / N. Ye. Pankiv, V. R. Moroz // Zbnyk naukovykh tekhnichnykh prats. – Lviv : RVV NLTU Ukrainy. – 2018. – Tom 28, № 5. – С. 78–82.
17. PROHRAMA rozvytku turyzmu i kurortiv u Zakarpatskii oblasti na 2016–2020 roky // Liha Zakon [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://ips.ligazakon.net/document/view/za150220?an=1>
18. Rakhivshchyna – perlyna hutsulskykh Alp / Upr. ekonom. rozvytku i torhivli Rakhiv. RDA. – Rakhiv. – 32 s.
19. Staryi pidval (XVII) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://beregovo-wine.com/ua>
20. Stratehiia staloho rozvytku turyzmu y KURORTIV v Ukraini [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.vincult.org.ua>
21. TOP-lokatsii na Zakarpatti, de mozna spohliadaty masove tsvitinnia krokusiv [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://www.0312.ua/news/2321582/top-lokacij-na-zakarpatti-de-mozna-spogladati-masove-cvitinna-krokusiv-foto>
22. TOP podii na Zakarpatti u 2019 vid vidomoho turyzmoznavtsia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://uzhgorod.net.ua/news/134354>
23. Festyvali Zakarpattia / uklad., red., per. L. M. Alekseienko, ideia I. Kliuchevskiy. – Uzhhorod : Patent, 2010. – 44 s.
24. Festyvali Zakarpattia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : https://anga.ua/articles/tsikava_ukraina/festyvali_zakarpattia.html
25. Festyvali mista ta raionu / Vynohrad. tsentr. raion. b-ka, Metod.-bibliohr. ta inform. vid. ; uklad. H. Y. Melanchuk ; vidp. za vyp. K. H. Vashkeba. – Vynohrad, 2012. – 20 s. : kolor. il.
26. Festyvalna mozaika Zakarpattia Komunalnyi zaklad “Zakarpatska oblasna universalna naukova biblioteka im. F. Potushniaka” Zakarpatskoi oblasnoirady [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.biblioteka.uz.ua/vistavka/?presentation=154>
27. Tsvitinnia dolyny nartsysiv v Khusti – spravzhnie divo pryrody // Ofitsiyni sait turystychnoi kompanii Pro Karpaty [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://prokarpaty-tour.info/uk/tsvitinnia-dolyny-nartsysiv-v-khusti/>

Надійшла / Paper received : 04.09.2021

Надрукована/Printed : 04.10.2021